

ULKOASIAINMINISTERIÖ
POLIITTINEN OSASTO
POL-10

HEL7895-4

18.04.2012

EDUSKUNTA
Ulkoasiainvaliokunta

Viite **UTP 7/2012 vp**

Asia
YK:n tuleva Syyrian tarkkailijaoperaatio; Suomen osallistuminen

Valiokunnalle lähetetään oheisena perustuslain 97§:n nojalla muistio Suomen osallistumisesta YK:n tulevaan Syyrian tarkkailijaoperaatioon.

Yksikön päällikkö

Outi Holopainen

UTP 7/2012 vp

YK:n tuleva Syyrian tarkkailijaoperaatio; Suomen osallistuminen

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi 14.4.2012 yksimielisesti Lähi-idän tilannetta koskevan Syyria-päätöslauselman 2042 (2012) YK:n tarkkailijaoperaation valmisteluvaiheesta. Päätöslauselmalla perustetaan operaation etujoukko, joka koostuu 30 hengestä ja sen tehtävänä on aloittaa aseistamattoman tarkkailijaoperaation muodostaminen sekä raportointi tilanteesta väkivaltaisuuksien lopettamisen suhteen. Etujoukko muodostetaan YK:n päämajan upseereista ja alueen muista operaatioista siirrettävistä esikuntaupseereista ja sotilastarkkailijoista mm UNTSOsta, UNDOFista ja mahdollisesti muista YK-operaatioista. Syyrian edellytetään takaavan aseistamattomien tarkkailijoiden turvallisuus.

Seuraavassa vaiheessa on tarkoitus koota ja lähettää noin 300 sotilastarkkailijaa niin alueen muista YK:n operaatioista kuin mahdollisesti myös jäsenmaista. Tätä varten tarvitaan uusi YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma, josta odotetaan päätöstä mahdollisesti jo kuluvalle viikolle. Suunnitelmissa on, että tarkkailijat siirtyisivät kahdessa vaiheessa alueelle vajaan kahden kuukauden aikana. Yksityiskohtaisia suunnitelmia tästä ei kuitenkaan vielä ole. Operaation nimeksi on suunniteltu UNOMISia (UN Observer Mission In Syria).

Edellytyksenä varsinaisen operaation aloittamiselle on tulitauon toimeenpanon eteneminen Syyriassa. Tulitauon pitävyys on osapuolten antamista sitoumuksista huolimatta hyvin hauraalla pohjalla. Askeliin tulisi johtaa aitoon dialogiin ja demokraattiseen muutokseen Syyriassa ja tarkkailuoperaatio voi parhaimmallaan tukea tätä, estää väkivaltaisuuksien uudelleen puhkeamista sekä helpottaa humanitäärisen avun toimittamista vihollisuuksien väliin tai kohteeksi joutuneille ihmisille.

Syyrian tulee jatkaa yhteistyötään Kofi Annanin ja hänen kuuden kohdan suunnitelmansa toimeenpanemiseksi. Kofi Annanin merkitys jatkoaskeleiden määrittelyssä ja ajoituksessa on suuri.

YK:n ja Arabiliiton erityisedustaja Kofi Annanin kuuden kohdan suunnitelma

Päätöslauselmalla 2042 (2012) annetaan vahva tuki myös YK:n ja Arabiliiton yhteisen erityisedustajan Kofi Annanin toiminnalle kuin hänen kuuden kohdan Syyria-suunnitelmalleenkin.

Suunnitelma edellyttää Syyrialta: 1) sitoutumista työskentelyyn erityislähettilään kanssa Syyria-johtoisen poliittisen transition aloittamiseen (pitää sisällään kattavan poliittisen dialogin aloittamisen Syyrian hallituksen ja opposition välillä), 2) sitoutumista lopettaa väkivalta sekä ihmisoikeusloukkaukset YK:n valvomana (sisältää vaatimuksen joukkojen vetäytymisestä sekä raskaiden aseiden käyttämisen lopettamisesta), 3) humanitaarisen avun perillepääsyn päivittäistä turvaamista, 4) perusteettomasti vangittujen vankien vapauttamista, 5) toimittajien liikkumisvapauden turvaamista, sekä 6) kokoontumisvapauden kunnioittamista ja rauhallisiin mielenosoituksiin osallistumisoikeuden takaamista.

Annan totesi aiemmin 12.4. turvallisuusneuvoston katsauksessaan, että Syyria on osittain alkanut toimeenpanna vaadittua tulitaukoa. Syyriassa on suhteellisen rauhallista, mutta tilanne on erittäin herkkä. Tässä vaiheessa on aikaisemman kokemuksen valossa normaalia, että osapuolet testaavat toisiaan, eikä ikäviltä tapahtumilta täysin vältytä. Kofi Annan totesi selkeästi, että Syyrian tulee panna tulitauko sotilaallisesti kaikkine osineen toimeen: ml. vetäydyttävä kaupungeista ja lopetettava raskaiden aseiden käyttö.

Suomi ja YK:n Syyrian tarkkailijaoperaatio ”UNOMIS”

Tasavallan presidentin ja hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta käsitteli 13.4.2012 kokouksessaan mahdollista YK:lta tulevaa pyyntöä osallistua Syyrian tarkkailijaoperaatioon ja päätti, että Suomi varautuu vastaamaan YK:n mahdolliseen pyyntöön osallistua Syyrian vakauttamistoimiin sotilastarkkailijaoperaatiossa noin kymmenellä henkilöllä ja puolustusministeriö voi aloittaa asiaan liittyvän valmistelun.

Ulkoasiainministeriö vastaanotti lauantaina 14.4. YK:n sihteeristön rauhanturvaosaston pyynnön valtuuttaa mahdollinen sotilastarkkailijoiden siirto käynnissä olevista operaatioista Syyriaan perustettavan tarkkailijaoperaation valmisteluun. YK pyysi jäsenmaita myös valmistautumaan osoittamaan sotilastarkkailijoita varsinaiseen operaatioon. Pyyntö ei ollut vielä yksityiskohtainen.

Suomi ilmoitti 15.4. YK:n sihteeristölle hyväksyvänsä mahdollisen suomalaistarkkailijoiden siirron Lähi-idän tarkkailuoperaatiosta UNTSOsta. Lisäksi Suomi ilmoitti tasavallan presidentin ja hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan perjantaina 13.4. tekemän linjauksen mukaan valmistautuvansa osoittamaan tarkkailijoita tulevaan operaatioon. Tämä vaatii kuitenkin kansallisen käsittelyn sekä yksityiskohtaisemman YK:n sihteeristön pyynnön ja varsinaisen operaation aloittamiseen uuden turvallisuusneuvoston päätöslauselman.

Suomella on UNTSOssa (UN Truce Supervision Organization) 16 sotilasta, sen komentajana toimii kenraalimajuri Juha Kilpiä ja Suomella on UNTSON suurin tarkkailijamäärä. UNTSON toimintakenttänä on Israel, Syyria, Egypti ja Jordania ja sotilastarkkailijoita on noin 150.

Puolustusministeriö on antanut tehtävän puolustusvoimille ryhtyä valmistelutoimenpiteisiin tarkkailijaoperaatioon osallistumisesta. Mahdollisesti lähetettävien enintään 10 sotilastarkkailijan kustannukset voidaan kattaa puolustusministeriölle myönnettyistä kriisinhallintamäärärahoista. Suomi voi lähettää henkilöstöä tasavallan presidentin ja hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunnan 13.4. antaman valmistelu- ja varautumismandaatin perusteella operaation valmisteluosastoon. Varsinaisen pääjoukon operaatioon edellytetään Suomen osalta päätöstä kriisinhallintalain mukaisesta osallistumisesta, kun YK:n turvallisuusneuvoston uusi päätöslauselma valtuuttaa operaation.